

Dinsdag 7 september 1915 –ochtendeditie

Rode Kruis van België.

Het comité voor het Belgische Rode Kruis in Den Haag, verzoekt te willen melden, dat bij het vragen om inlichtingen nopens de gezondheidstoestand van Belgische soldaten aan het Comité van het Belgische Rode Kruis in Den Haag, Lange Voorhout 86, moeten worden opgegeven het regiment, de compagnie, het stamboeknummer, datum van geboorte en woonplaats van de soldaat.

Tevens wordt medegedeeld, dat het Rode Kruis niet als tussenpersoon kan optreden om briefwisseling tussen soldaten en hun families te bevorderen.

De Belgische minister van justitie, de heer Carton de Wiart, is zaterdag naar Zwitserland vertrokken om zijn echtgenote tegemoet te reizen, die uit de gevangenis te Berlijn is ontslagen. Mevrouw Carton de Wiart had de straftijd, haar door het Duitse gerecht te Brussel opgelegd, nog niet volbracht, doch zij is in vrijheid gesteld ingevolge stappen, door de koning van Spanje rechtstreeks bij de Duitse regering gedaan.

Het zal, zegt de berichtgever te Havre van de Tijd, aan welk blad het bovenstaande is ontleend, mevrouw Carton de Wiart verboden zijn, nog in België te verblijven, zolang het land onder Duitse bezetting blijft.

L'Echo Belge bevat van Emile Verhaeren, de Belgische dichter, een kort artikel over koningin Elizabeth der Belgen. Wij vertalen er het volgende van:

Deze oorlog heeft aan iedereen getoond hoe de koningin, zij het eerst, haar koning dient. Zij was aan zijn zijde gedurende de tragische dagen van het beleg van Antwerpen en later aan de kust, toen er zwaardere slagen in België gestreden werden. Zij bleef trouw op haar post van echtgenote en vriendin. Zij lijkt klein en tener; maar welk een vurige, stille en onversaagde ziel bezielt dit broze lichaam.

Een uur voor haar vertrek uit Brussel naar Antwerpen had ik de eer haar een bezoek te brengen. Haar paleis, waar drie dagen later de vijand als overwinnaar binnentrok, was voor een deel als hospitaal ingericht. Zij wilde voor het laatst haar gewonde soldaten bezoeken. Zij was onverstoorbaar kalm. Geen klacht, die haar verkleind zou hebben, kwam over haar lippen. Na dit laatste bezoek vertrok zij, het onbekende tegemoet, met heel haar gevolg.

De toekomst zal goed zijn voor zulk een koningin en zulk een koning. Sombere Duitse geschiedschrijvers mogen al de schoonheid van hun gedragingen en daden ontkennen, de eenstemmige bewondering en eerbied van hun volk zullen hen door de eeuwen heen vergezellen. Zij hebben hun jeugd, hun verlichte geest, hun lijden, hun moed en de onoverwinnelijkheid van hun zielen. Zij hebben voor alles hun eerlijkheid. De man die, te midden van overeenkomsten, van het loven en bieden, het halve verraad, de halve trouw, welke door de politieke partijen, de diplomatie en de Europese hoven geduld en aangemoedigd worden, de kracht had verlicht van geest, onaangetast en eerlijk te blijven, terwijl alles hem drong om zijn eenvoudige, eerste plicht te verzaken, heeft zich voor goed niet slechts in de historie, maar ook in de legende een plaats veroverd. Daarin neemt hij de gezellin van zijn leven mee, die eveneens gelukkig was eerlijk te zijn. Zodat zij, de koningin en hij, de koning, voortaan bestemd zijn, hetzij voor gedichten, hetzij voor kronen, die slechts de kunst bezingt, samenstelt, vlecht en uitdeelt.

Van Belgische zijde.

Het Belgische gezantschap te 's Gravenhage deelt het volgende mede:

Het is ter kennis van de regering van de koning gekomen dat de Duitse overheid de nationale maatschappij van buurtspoorwegen heeft aangeschreven, dat zij de volgende lijnen zal doen opruimen (volgen de namen van 14 buurtlijnen).

Volgens de artikelen 45 en 55 van het reglement, behorende bij de vierde Haagse conventie, geeft de militaire bezetting aan de staat, die bezet, slechts een feitelijk bezitsrecht.

Artikel 43 zegt: Zodra de wettelijke macht feitelijk is overgegaan in handen van het bezettende gezag, zal dit alle maatregelen nemen, waartoe het in staat is, die kunnen strekken tot herstel en handhaving zoveel mogelijk van de openbare orde en het openbaar leven, met eerbiediging – behoudens volstrekte onmogelijkheid – van de bestaande wetten van het land.

Artikel 55 zegt: Het bezettende gezag zal zich slechts als bewindvoerder en vruchtgebruiker beschouwen van de openbare gebouwen, onroerende goederen, bossen en bebouwde gronden behorende aan het vijandelijk rijk en zich bevindend binnen het bezette gebied.

Hij moet de fondsen van deze eigendommen bewaren en ze beheren volgens de regels van het vruchtgebruik.

Wanneer de bezettende macht, overeenkomstig artikel 53 van dezelfde conventies, al het recht heeft op de spoorwegen van het bezette land de hand te leggen, hetzij deze aan de staat behoren of aan particuliere maatschappijen, zich daarvan te bedienen voor

oorlogsdoeleinden en ze commercieel te exploiteren, dan krijgt zij er toch nog niet de eigendom van en zij kan dus aan haar feitelijke en tijdelijke bevoegdheid niet het recht ontlenu, ze te vervreemden, nog minder ze te vernietigen, vooral niet, waar het materieel van deze spoorwegen niet kan dienen voor de krijgsverrichtingen van de tegenpartij.

Deze beperking, aan de rechten van de bezetter opgelegd, blijkt trouwens ten duidelijkste uit de tweede alinea van bovenvermeld art. 53, waarin wordt gezegd: alle middelen tot personenvervoer kunnen in beslag genomen worden, zelfs wanneer ze aan particulieren behoren, maar moeten weer teruggegeven worden.

Zij is bovendien bevestigd door de Duitse handleiding voor de oorlog: "De administratie van het leger, zegt deze, beschikt over de spoorwegen van de vijandelijke staat, maar bezit op deze voorwerpen slechts een gebruiksrecht en is verplicht het materieel aan het einde van de oorlog terug te geven."

De bezetter is slechts een tijdelijk vruchtgebruiker, zijn macht eindigt met de oorzaak die haar in het leven riep en wat betreft de spoorwegen, heeft hij er geen enkel beschikkingsrecht over.

De beslissing van de Duitse militaire macht beoogt op een zeer gevoelige wijze de handel, de betrekkingen en het verkeer van een groot deel der bevolking te belemmeren. Zij vormt een misbruik van de bezetting, een nieuwe verkrachting der oorlogswetten en – gebruiken, waartegen de regering van de koning een krachtig protest doet horen.

Dinsdag 7 september 1915 – avondeditie

Berlijn, 7 september. Officiële mededeling uit het grote hoofdkwartier:

Bij een geslaagde aanval tegen de vijand ten noorden van Diksmuide zijn enige Belgen gevangen genomen en is een machinegeweer buitgemaakt.

De Vlaamsche Stem schrijft:

Al wat van Diksmuide nog overblijft zijn enige muren. De Duitsers hebben zich zeer versterkt op het kerkhof en in het omliggende Woumen en Esen. Het kapelletjes van O. L. V. Troost in nood bestaat nog. Het is een wonder.

Het tweede Belgische grijsboek.

Het tweede Belgische grijsboek, waaruit wij reeds een en ander hebben medegedeeld, ontleend aan een Engels blad, is thans in ons bezit. Het blijkt ons thans, dat in het resumé, dat wij ervan hebben gegeven, het voornaamste eruit vrij goed was samengevat. Het grijsboek is verdeeld in tweeën: in het eerste gedeelte zijn samengevoegd, behalve enige stukken, die met de betrekking van België in de oorlog verband houden, de correspondenties betreffende de afbreking van de diplomatieke betrekkingen met Turkije; het tweede gedeelte bevat de tot 1 mei 1915 door de Belgische regering tot de Duitse en Oostenrijkse regeringen uitgebrachte protesten wegens overtredingen van het volkenrecht. Deze laatste stukken zijn grotendeels, zo niet alle, bekend, daar zij reeds vroeger in de dagbladen vermeld zijn.

Aan het eerste gedeelte ontlene wij nog enkele brokstukken. Het eerste stuk is een brief van 22 februari 1913 van de gezant te Parijs, waarin hij verslag doet van een onderhoud dat hij gehad had met de heer de Margerie, oud gezant van Frankrijk in China en adjunct van

de directeur-generaal voor de politieke aangelegenheden. De heer de Margerie had gevraagd naar de strekking en de bedoeling van de nieuwe Belgische legerwet.

Ik heb geantwoord – schrijft de gezant – dat de nauwere betrekkingen, waarin Engeland onlangs met zekere grote mogelijkheden was gekomen, dit land ten aanzien van ons niet meer in dezelfde positie stelden van vroeger, hoewel het voortbestaan van een vrij en onafhankelijk België een levensbelang voor Engeland's politiek bleef. Wij willen vermijden, als dat mogelijk is, dat België weer wordt – wat het te dikwijls reeds geweest is – het oorlogsveld van Europa. Ik heb daarbij gevoegd, dat België beoogde een flink en ernstig leger te hebben, dat het geheel en volledig in staat zou stellen zijn plicht te vervullen om zijn onafhankelijkheid en neutraliteit te verdedigen. “Uitstekend”, antwoordde mijn ondervrager, “maar worden uw nieuwe bewapeningen niet gemotiveerd door de vrees, dat die neutraliteit door Frankrijk zou worden geschonden?”

Neen, zij zijn niet meer tegen Frankrijk dan tegen Duitsland gericht; zij zijn bestemd om wie ook te beletten bij ons binnen te komen. De heer Poincaré heeft mij verzekerd, dat Frankrijk nooit zou beginnen met onze neutraliteit te schenden, maar dat indien de Duitse legers in België binnenvielen en wij niet krachtig genoeg waren om ze terug te werpen, de regering van de republiek zich gerechtigd zou achten, de maatregelen te nemen, die zij nuttig zou achten om haar gebied te verdedigen, hetzij aan haar grenzen, hetzij de generale staf het nuttiger zou achten de keizerlijke troepen tegemoet te gaan.

Ik kan, heb ik daarbij gevoegd, het woord van de heer Poincaré niet in twijfel trekken. Ik houd mij aan zijn verklaringen, en ik moet zelfs zeggen, dat naar mijn bescheiden mening het uit strategisch oogpunt voor Duitsland meer voordeel zou hebben van de weg door België gebruik te maken om Frankrijk in het hart te treffen, niet ver van zijn

hoofdstad, dan de legers van de republiek ervan zouden trekken, de Duitse grenzen te gaan aanvallen in de buurt van Aken. Maar ik herhaal, wij vertrouwen ons niet toe aan waarschijnlijkheidsberekeningen: daarenboven wat vandaag waar kan zijn, kan dat door nieuwe omstandigheden morgen niet meer zijn, en ons doel is uitsluitend, binnen de grenzen van onze krachten, elke schending van onze onzijdigheid te beletten.

Na dit stuk volgt de brief van 2 april met de mededeling van hetgeen de Franse gezant te Berlijn op een intiem dinertje bij de heer von Jagow van deze had vernomen over de plannen met Kongo, reeds vroeger vermeld.

De verdere stukken dateren van vlak voor en uit de oorlogstijd.

In een brief van 21 juli geeft baron Beyens, de gezant te Berlijn, te kennen, niet te kunnen geloven, dat Duitsland niet van het ultimatum van Oostenrijk aan Servië zou hebben geweten. “De heren von Jagow en Zimmermann hadden ons verleden week verzekerd, dat zij de besluiten van het kabinet te Wenen niet kenden, noch tot hoever de eisen zouden gaan. Hoe heden nog geloof aan die onwetendheid te schenken? Het is weinig waarschijnlijk dat de Oostenrijk-Hongaarse staatslieden tot een dergelijke stap zouden hebben besloten, tot de gevaarlijkste slag, die hun diplomatie ooit tegen een der Balkanstaten heeft gewaagd, zonder hun collega’s te Berlijn te hebben geconsulteerd en zonder de toestemming van keizer Wilhelm te hebben verkregen.”

Maar op deze mening is baron Beyens later teruggekomen. Op 22 september 1914 schrijft hij in een rapport: “Ik geloof nu zelfs, in tegenstelling met hetgeen ik u op het eerste ogenblik heb geschreven, dat de heren von Jagow en Zimmermann de waarheid spraken, toen zij mijn collega’s en mij verzekerden, dat zij tevoren de

tekst zelf van het ultimatum van Oostenrijk aan Servië niet hadden geweten.”

De heer Beyens (25 juli) schrijft de strengheid van het ultimatum toe niet zozeer aan het verlangen, de dood van de troonopvolger te wreken, en paal en perk te stellen aan de panservische propaganda, maar aan een verlangen van graaf Berchtold om zichzelf als staatman te rehabiliteren. “Van het ogenblik dat zijn eigenliefde en zijn reputatie in het spel zijn, zal het hem wel moeilijk zijn terug te treden, te matigen en zijn dreigementen niet uit te voeren.”

De volgende dag schijnt de heer Beyens echter weer hierop terug te zijn gekomen. Op 26 juli schrijft hij: “Herhaalde gesprekken, die ik gisteren heb gehad met de Franse ambassadeurs en de gezanten van Nederland, Griekenland, en de zaakgelastigde van Engeland, doen mij vermoeden, dat het ultimatum aan Servië een slag is, die te Wenen en Berlijn is voorbereid, of liever hier (te Berlijn) uitgevonden en te Wenen uitgevoerd. Dat is het gevaar ervan. Wraak voor de moord op de aartshertog-troonopvolger en de panservische propaganda zouden slechts het voorwendsel zijn. Het doel dat nagestreefd wordt, zou zijn een dodelijk slag aan Rusland en Frankrijk toe te brengen, in de hoop dat Engeland van de strijd afzijdig zou blijven.”

In een brief van 28 juli geeft baron Beyens er zijn verwondering over te kennen, dat de tekst van het Servische antwoord op het ultimatum niet in de Duitse pers is bekend gemaakt. “Het antwoord is aan alle belanghebbende kabinetten medegedeeld en gistermorgen aan dat te Berlijn. Hoe komt het, dat geen enkel Duits blad het gepubliceerd heeft, terwijl bijna alle bladen een Oostenrijks telegram bevatten, dat het Servisch antwoord geheel onvoldoende was? Is dat niet een nieuw bewijs van de onverbreekbare wil, zowel hier als te Wenen, door te zetten, koste wat het wil?”

Maar op 29 juli schrijft baron Beyens, dat de kranten die dag het antwoord publiceerden: “De fout voor de vertraging is grotendeels te wijten aan de Servische zaakgelastigde, die het stuk niet had laten overtikken om er kopieën van aan de pers te geven.”

In dezelfde brief raadt de gezant zijn regering af, reeds tot militaire maatregelen over te gaan. “Koelbloedigheid is niet minder nodig dan waakzaamheid. Men moet niet overhaasten; op dit ogenblik, nu wanhopige pogingen worden gedaan om de vrede te bewaren, drie lichten van ons leger onder de wapens te roepen, zou hier voorbarig lijken en zou gevaar lopen hier een onaangename indruk te maken.”

De oorlog nadert snel. Op 2 augustus schrijft baron Beyens: “Ik heb vandaag door een indiscretie van een officier van het keizerlijk huis vernomen, dat vannacht Luxemburg zou worden bezet. Gaat het om het groothertogdom of om onze provincie, dat heb ik niet kunnen uitvissen. Het groothertogdom is vandaag bezet. Zal onze provincie vannacht bezet worden? Als er morgen officieel bericht komt, zal ik dadelijk bij de heren von Jagow en Zimmermann protesteren. Ik zal de fatale gevolgen van zo’n daad in het licht stellen, maar ik zal uw instructies afwachten, alvorens mijn paspoort aan te vragen.”

Tevoren had de gezant al geseind: “Er gaan pessimistische geruchten tegen ons. Ik meen, dat het Belgische leger onmiddellijk voor elke gebeurlijkheid gereed moet zijn.”

De rest van de gebeurtenissen is bekend. Ziehier nog het uitvoerig verslag van baron Beyens over zijn bezoek aan de staatssecretaris voor buitenlandse zaken om te protesteren tegen het Duitse ultimatum van België. De gezant had aanstonds een kort verslag geseind: zijn uitvoerig rapport is van 21 september:

“Ik heb u de 4^e augustus een kort verslag getelegrafeerd van het onderhoud, dat ik die dag had gehad met de staatssecretaris voor buitenlandse zaken, nadat ik het telegram had ontvangen, waarmee ge mij van het ultimatum van de Duitse regering en van het antwoord der koninklijke regering hebt ingelicht.

De missie waarmee ge mij hebt belast dadelijk na mijn terugkeer in België heeft mij, gelijk ge weet, verhinderd, u een gedetailleerd verhaal van dat onderhoud te zenden. Nu zij voleindigd is, haast ik mij die plicht te vervullen.

Uw telegram was mij bezorgd de 3^e tegen 8 uur 's avonds. Tengevolge van de tijd, die het gekost had, om het te ontcijferen, was het te laat geworden om mij naar de Wilhemsstraat te begeven. Ik besloot de mondelinge uitleggingen die ik tot taak had aan de heer von Jagow te vragen over de niet te kwalificeren daad van de Duitse regering, tot de volgende ochtend uit te stellen. De volgende ochtend, vroeg, liet ik hem per telefoon verzoeken, mij zo spoedig mogelijk te ontvangen. Hij antwoordde mij, onmiddellijk te komen. Om 9 uur was ik in zijn kabinet binnengeleid. Het ministerie was nog verlaten.

“Wel, wat hebt u mij te zeggen?” Dat waren zijn eerste woorden, waarmee hij mij bereidwillig tegemoet trad.

Ik heb u uitlegging te verzoeken over het ultimatum, dat de Duitse gezant zondagavond aan mijn regering heeft overhandigd. Ik veronderstel, dat u enige reden kunt geven, om zulk een daad te verklaren.

Een absolute noodzakelijkheid heeft ons gedwongen, die vraag tot u te richten. Het is met de dood in het hart, dat de keizer en mijn regering daartoe hebben moeten besluiten. Voor mij is het de moeilijkste, de wreedste beslissing geweest, die ik in mijn gehele

loopbaan heb moeten nemen. Maar de doortocht door België is voor Duitsland een kwestie van leven of dood. Duitsland moet zo spoedig mogelijk met Frankrijk afrekenen, het geheel vernietigen, om zich vervolgens tegen Rusland te kunnen wenden, anders zal het tussen hamer en aambeeld worden genomen. Wij hebben vernomen, dat het Franse leger zich gereed maakt om door België te trekken, en ons in de flank aan te vallen. Wij moeten het voor zijn.

Maar, antwoordde ik, gij zijt over een grens van 200 km in directe aanraking met Frankrijk. Wat hebt gij nodig, om uw twist uit te vechten, een omweg door ons land te maken?

De Franse grens is te zeer versterkt, en wij zijn genoodzaakt, herhaal ik u, zo snel mogelijk te handelen, voordat Rusland tijd heeft gehad, zijn leger te mobiliseren.

In strijd met wat u meent, heeft Frankrijk ons formeel beloofd onze neutraliteit te ontzien, indien u haar zelf zou ontzien. Wat zou u gezegd hebben, indien Frankrijk, in plaats van ons spontaan die belofte af te leggen, ons eens vóór u dezelfde sommatie had gedaan, indien Frankrijk doortocht door ons land had gevraagd, en wij voor zijn bedreigingen waren geweken? Dat wij lafaards waren, niet in staat onze neutraliteit te verdedigen en onwaardig een onafhankelijk bestaan te hebben?"

De heer von Jagow antwoordde niet op deze vraag.

"Hebt ge, vervolgde ik, ons iets te verwijten? Hebben wij niet steeds nauwgezet en scrupuleus zowel tegenover Duitsland als tegenover de andere garanderende mogendheden de plichten nagekomen, die de neutraliteit van België ons oplegde? Zijn wij niet sedert de stichting van ons koninkrijk voor u loyale en betrouwbare burens geweest?"

Duitsland heeft niets te verwijten aan België, welks houding altijd zeer correct is geweest.

Aldus, om uw dankbaarheid voor onze loyaliteit te betuigen, wilt ge van ons land het strijdveld maken in uw worsteling met Frankrijk, het strijdveld van Europa en we weten wat een verwoestingen en ruinen een moderne oorlog meebrengt! Hebt ge daaraan gedacht?

Indien het Belgische leger, antwoordde de staatssecretaris, ons vrij laat doormarcheren, zonder de spoorwegen te vernielen, zonder de bruggen en de tunnels te laten springen, en zich op Antwerpen terugtrekt, zonder te trachten Luik te verdedigen, dan beloven wij niet alleen de onafhankelijkheid van België, het leven en de eigendommen van zijn inwoners te ontzien, maar ook u voor de verliezen die gij geleden zult hebben schadeloos te stellen.

Mijnheer de staatssecretaris, antwoordde ik, de Belgische regering, zich van haar verplichtingen tegenover alle garanten van haar neutraliteit bewust, kon tegenover zulk een voorstel geen ander antwoord geven, dan zij zonder aarzelen gegeven heeft. De hele natie zal de koning en zijn regering bijvallen. U moet zelf erkennen dat een ander antwoord onmogelijk was.”

Daar ik de heer von Jagow drong te spreken, eindigde hij, op mijn aandrang, met te zeggen:

“Ik erken het. Ik begrijp uw antwoord, ik begrijp het als particulier persoon, maar als staatssecretaris heb ik geen mening te geven.” Daarop herhaalde hij, hoezeer het hem verdroot, dat het zover gekomen was na zoveel jaren van vriendschappelijke betrekkingen. Maar een snelle opmars door België was voor Duitsland een kwestie van leven of dood. Dat moesten wij op onze beurt begrijpen.

Ik antwoordde onmiddellijk: “België zou zijn eer verloren hebben indien het naar u geluisterd had, en een natie kan evenmin als een particulier eerloos leven. Europa zal over ons oordelen. Overigens, voegde ik erbij, gij zult Luik niet zo gemakkelijk nemen als ge denkt, en gij zult Engeland tegenover u zien, dat een trouwe gezant van onze neutraliteit is.”

Op deze woorden haalde de heer von Jagow de schouders op, wat op twee manieren kon uitgelegd worden. Het betekende: “Wat een idee! Dat is onmogelijk,” ofwel: “De teerling is geworpen, wij kunnen niet meer terug.”

Voor ik vertrok zegde ik nog, gereed te zijn om Berlijn te verlaten met mijn personeel, en om mijn paspoort te vragen: “Maar ik wil zo niet mijn relaties met u verbreken, riep de staatssecretaris uit. Wij zullen misschien nog met elkaar te praten hebben. – Daarover heeft mijn regering te beslissen, antwoordde ik. Die beslissing hangt noch van u, noch van mij af.”

Toen ik de heer von Jagow na dit pijnlijke onderhoud, dat het laatste moest zijn, dat ik met hem had, verliet, heb ik de indruk meegenomen, dat hij iets anders verwacht had, toen ik verzocht hem te mogen spreken, een onvoorzien voorstel, misschien een verzoek, het Belgische leger zich veilig op Antwerpen te laten terugtrekken, nadat het een schijnverzet aan de Maas zou hebben gedaan, en formeel, bij de binnenkomst van het land, het beginsel van zijn neutraliteit zou hebben verdedigd.

Het gelaat van mijn ondervrager had mij toegeschenen een ontgoocheling te verraden na mijn eerste woorden, en zijn aandrang om onze relaties nog niet te verbreken, heeft deze mening, die van het begin van ons onderhoud bij mij was opgekomen, versterkt.”

Twee korte passages in het grijsboek hebben even betrekking op Nederland.

In een brief van 2 augustus schrijft de gezant te Wenen: "Graaf Berchtold heeft mij zijn verwondering geuit, dat Holland ook al had gemobiliseerd. Hij scheen de redenen niet te begrijpen, die de regering van koningin Wilhelmina ertoe hadden kunnen leiden, van het ogenblik af aan die voorzorgsmaatregel te nemen."

Vervolgens lezen wij in een brief van de gezant te Londen van 5 augustus: "Sir Edward Grey heeft mij gezegd, dat gij hem had verzocht, de ravitaillering van Antwerpen langs de Schelde te verzekeren, en dat hij zelf de gezant van Nederland verzocht had, straks eens te komen, aan wie hij zou uiteenzetten, dat het voor België in deze omstandigheden noodzakelijk was en dat hij ook geen bemoeilijking verwachtte van de doortocht van handelsschepen. In elk geval heeft de minister van marine aan Sir Edward Grey aangezegd, dat men er in België op rekenen kon, dat de Engelse vloot tegenover de monden van de Schelde goede waakzaamheid zou betrachten."

Naar aanleiding van het bericht over de stoomtramweg Maaseik-Weert in een van onze laatste nummers, deelt men ons van Duitse zijde het volgende mede:

De Duitse overheid had besloten, de tramlijn Hasselt-Herk de Stad op te breken. Daar deze lijn veel belangrijker is dan de lijn Maaseik-Molenbeersel, heeft daarop het bestuur der tramlijnen aan de bevoegde overheid voorgesteld, de tweede lijn op te breken in plaats van de eerste. Dit werd door de Duitse overheid toegestaan. Later echter hoorde het Duitse bestuur, dat de raad van beheer van de lijn Maaseik-Molenbeersel-Weert bestaat uit Belgen en Hollanders, en dat de gemeenten Weert en Stramproy bij deze tramlijn groot belang

hebben. Om die redenen zag de Duitse overheid toen af van haar tweede besluit, en bestemde zij de lijn Maaseik-Kessenich om op te breken. Dit besluit werd genomen, omdat deze lijn voor het verkeer van geringe betekenis is. De directie van de lijn Maaseik-Weert is reeds van dit besluit op de hoogte gebracht in de voormiddag van dinsdag de 23^e augustus, dus alvorens de Nederlandse regering in deze aangelegenheid stappen kon hebben gedaan.